

Правата на човека: какво са те? Как чрез доброволчество да помогнем за отстояването им?

Урок за ученици 5-7 клас

Скъпи учители, екипът на TimeHeroes, най-голямата платформа за доброволчество в България, създадохме този урок, за да ви подкрепим в преподаването на една нелесна за разбиране тема: правата на човека. Целта ни е да извадим идеята за правата на човека от полето на абстрактното и да дадем конкретни примери на учениците ви за това как чрез доброволчество всеки от нас може да допринесе за отстояването им.

Имате пълната свобода да избирате подходящите за учебния процес дейности, да ги прилагате по креативен начин и да ги съчетавате с ваши идеи, така че да постигнете целите на урока, а именно учениците да усвоят нови знания, забавлявайки се.

Тема на урока:

Права на човека: значение и история. Всеобща декларация за правата на човека на ООН. Организации, подкрепящи правата на човека. Как да помогнем чрез доброволчество?

Цели на урока:

- Цел 1: Учениците могат да обяснят какво са човешките права
- Цел 2: Учениците могат да обяснят значението на човешките права
- Цел 3: Учениците познават основните идеи на Всеобщата декларация за правата на човека на ООН
- Цел 4: Учениците могат да посочат организации, работещи в защита на човешките права по света и в България
- Цел 5: Учениците могат да представят идеи за доброволчески инициативи в своето училище/град в защита на човешките права

Методи, които се използват в занятието:

- Брейнсторминг
- Работа в екип
- Креативно изразяване
- Дискусия

Времетраене: 40 минути

План на урока

	Цели	Времетраене
Дейност 1: Групово упражнение Нужди, желания и права	1,2,3	15 минути
Дейност 2: Теория Всеобща декларация за правата на човека на ООН	3	10 минути
Дейност 3: Упражнение и дискусия Човешки права и доброволчество Отстояване на човешките права: как да се включат? Дискусия: Създаване на собствена доброволческа инициатива	4,5	15 минути

ДЕЙНОСТИ

Дейност 1

	Нужди, желания и права
Продължителност	15 минути
Материали и ресурси	<ul style="list-style-type: none">- 20 броя карти на нуждите и желанията (Приложение 1)- Черна дъска/флипчарт- Тебешир/маркер- Тиксо
Стъпки	<ol style="list-style-type: none">1. Разделете учениците в екипи по 5 човека и раздайте по един комплект карти на всеки екип (2 минути) (Приложение 1)2. Нека поставят всички, които определят като желания, в един ред, тези, които определят като нужди, в друг, и тези, за които се колебаят, в трети (5 мин.). През това време разделете дъската/флипчарта на две колони с нужди и права.3. Поканете всеки екип да представи избора на отбора им, като слагате картите в съответните графи след дискусия (3 мин.)4. Проведете дискусия по следните въпроси:<ul style="list-style-type: none">- Защо според вас е важно да правим разлика между желания и нужди?- Затруднихте ли се? Кога?- Кое трябва да бъде задоволено на първо място – нуждите или желанията?- Смятате ли, че нуждите и желанията на всички хора по света са задоволени, или има различия? Дайте примери.

* По ваша преценка, можете да замените груповото упражнение от Дейност 1 с предложението Вариант 2 « Цвете на правата ». Ще го откриете в края на този документ.

Дейност 2

	Всеобща декларация за правата на човека
Времетраене	10 минути
Материали и ресурси	Проектор, лаптоп
Стъпки	<ol style="list-style-type: none">1. Обяснете на учениците, че в предишното упражнение сте обърнали специално внимание на нуждите на хората. За разлика от тях, желанията са важни, но като цяло не са необходими за оцеляването и спокойното съществуване на един човек. Именно затова на нуждите на хората се придава изключително значение, и те носят силата на ПРАВА. Подробно разписана теоретична част ще откриете в подробния план на урока по-долу.2. Пуснете на учениците видео за основните човешки права: www.youtube.com/watch?v=ew993Wdc0zo (англ. език)3. Обяснете, че след приемането на Всеобщата декларация са приети редица документи и създадени различни организации за защита на правата на човека. Много хора по света са се борили за тяхното утвърждаване и опазване и продължават да го правят, защото, за съжаление, човешките права продължават да не бъдат гарантирани навсякъде по света. Всеки носи и лична отговорност за тяхното спазване.

Дейност 3

	Отстояване на човешките права: как да се включи като доброволец? Дискусия: създаване на собствена доброволческа инициатива
Времетраене	15 минути
Материали и ресурси	Приложение 3: Примери за доброволчески инициативи; свързване на инициатива с правата, които отстоява (От помощ могат да ви бъдат и: " Урок по доброволчество " и Наръчник "Как да си направим доброволчески клуб")

<p>Стъпки</p>	<p>Посочете, че не е нужно човек да е правозащитен адвокат или политически активист, за да бъде полезен. Напротив – и най-малките жестове са достатъчни, за да накараш човек да се чувства ценен, уважаван и щастлив. Още повече, че най-важните за нас неща, като чист въздух, добро образование, топъл обяд, равните условия за хора с увреждания, щастливото семейство, и много други са все част от набора от наши човешки права.</p> <p>Представете снимки с доброволчески инициативи (Приложение 3) на учениците и им поставете следното задание: (5 мин)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Разгледай тези инициативи и обсъди със съученика до теб. Кои човешки права са застъпени в тях според вас? (свържете мисията с човешкото право на листовите в Приложение 3) ● Каква е каузата на всяка от мисиите? <p>Започнете дискусия:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разглеждайки споменатите по-горе инициативи, сещате ли се за подобни проблеми във вашия град/село/район? • Според вас, как може да се помогне за разрешаването им? • Вие бихте ли се включили в доброволчески мисии? Защо? • Обяснете им основните стъпки при създаването на доброволчески проекти
----------------------	--

**Ако в класа има интерес към доброволчеството, препоръчваме ви да проведете в следващ час на класа и разработения от TimeHeroes Урок по случай Международния ден на доброволеца (5 декември).*

*** Можете да насърчите учениците да създадат свой доброволчески клуб в училище и да станат част от Купата на героите. Това е мрежа младежки доброволчески клубове от цяла България, които екипът на TimeHeroes подкрепя целогодишно с менторство, материали и идеи за доброволчески инициативи. Вижте повече на kupanageroite.com*

ПОДРОБЕН ПЛАН

Дейност 1 – « Нужди, желания и права »

Дейност 2 – Теория

2.1. Какви са основните права на човека?

„Къде, в крайна сметка, започват правата на човека? В малките места, близо до дома – толкова близки и толкова малки, че не можем да ги видим на никакви световни карти. Но те са светът на индивидуалния човек, кварталът, в който живее, училището или университетът, в който учи, фабриката, фермата или офисът, в който работи. Такива са местата, в които всеки мъж, жена или дете търси равенство пред закона, равни възможности и равно достойнство без дискриминация. Ако тези права нямат значение там, те нямат значение никъде. Без загрижени граждански действия да ги отстояваме близо до дома, ние напразно ще търсим напредък в по-широкия свят“. Елеонор Рузвелт, председателка на Комисията на ООН за правата на човека в първите години след създаването ѝ.

2.2 Дефиниция:

Правата на човека са **неотменими**. Това означава, че не можете да ги изгубите, тъй като са свързани със самото човешко съществуване, те са присъщи на всяко човешко същество. Правото ни на живот зависи от едно-единствено нещо: това, че сме човешки същества.

Те са **неделими**. Това означава, че отделните права са в тясна взаимна връзка и не могат да бъдат разглеждани независимо едно от друго. Притежаването на дадено право зависи от притежаването на много други права, като никое от тях не е по-значимо от останалите.

Правата на човека са **универсални**. Има се предвид, че те важат еднакво за всички хора по света и по всяко време. Всеки индивид има право да се възползва от собствените си човешки права, независимо от расата или етническия си произход, цвета, пола, сексуалната ориентация, уврежданията, езика, религията, политическите или други убеждения, националния и социален произход, раждането си или друг статус.

2.3 История:

Малцина знаят, че историята на човешките права датира още от 2000 г. пр. Хр., когато във Вавилония (днешната територия на Ирак), е създаден Кодексът на Хамурапи, петият цар на Вавилон. Той е първият писмен правен кодекс, който постановява „да тържествува равнопоставеността в държавата, да бъдат унищожени злото и насилието, силните да не потискат слабите, ... да се просвети страната и да се насърчи доброто у хората“. Подобни принципи залягат и в законите на древен Египет, Персия, Древна Гърция, и т.н., а по-късно – в британската Магна Харта (Великата харта на свободите), американската конституция и многобройни важни документи по целия свят.

Историята на човешките права е формирана от значими важни световни събития и от борбата за свобода, равенство и справедливост по света. Но те са официално утвърдени на глобално ниво едва със създаването на Обединените нации в период, когато светът се бори с опустошението, оставено от Втората световна война. За да предотвратят допускането на подобни ужасяващи събития, отнели милиони човешки животи, световните лидери решават да създадат гаранции за отстояването на основните права на човека. Така, през 1948 г. е приета Всеобщата декларация за правата на човека – мощен инструмент, който за първи път

очертава подробно основните човешки права и свободи. Оттогава, по света са приети многобройни документи и закони – на глобално, регионално и държавно ниво, и са създадени многобройни организации, които да подпомагат спазването на правата на човека.

2.4 Кои са основните човешки права: Всеобща декларация за правата на човека

Според Декларацията, те са общо 30 започвайки от правото на живот, семейство, образование, свобода на изразяване, справедлив съд и много други. Текстът на декларацията е достъпен в Приложение 3.

По своето същество, темите, свързани с тях, могат да бъдат групирани в следните категории (според Съвета на Европа):

- Деца
- Гражданство и участие
- Култура и спорт
- Хора с увреждания
- Дискриминация и нетолерантност
- Образование
- Околна среда
- Равенство между половете
- Глобализация
- Здраве
- Медии
- Миграция
- Мир
- Бедност
- Религия и убеждения
- Работа
- Историческа памет
- Война и тероризъм

2.5 Организации, работещи за правата на човека:

- ООН (виж страницата на Дружеството за ООН в България)
- Съветът на Европа
- Червеният кръст (има представителство и в България)
- УНИЦЕФ (има офис и в България)
- Върховен комисариат за правата на човека на ООН (има офис и в България)
- Амнести Интернешънъл

В България:

- Български хелзинкски комитет
www.bghelsinki.org
- Български червен кръст:
www.redcross.bg/
- УНИЦЕФ България: www.unicef.org/bulgaria
- Национална мрежа за децата: nmd.bg
- За да остане природа в България:
forthenature.org
- Български фонд за жените
- Фондация Асоциация Анимус
- Съвет на жените бежанки в България
- A21
- Билитис
- GLAS
- Single Step
- Каритас
- Greenpeace

Популярни доброволчески инициативи в България:

- Да почистим България за един ден
- Хилядите доброволци, помагачи с дезинфекцията на болници в борбата с COVID-19
- Раздаване на топъл обяд в някоя от социалните кухни в страната
- Доброволците на националната Гореща телефонна линия за хора, пострадали от насилие
- Доброволците, които помагат на деца от домове да се справят в училище и в живота
- Доброволците, които създават субтитри към български филми, за да са достъпни за глухите хора

Дейност 3: Права на човека и доброволчество

Доброволците даряват своите умения, време и труд, за да подкрепят кауза, в която вярват, инициатива, която е в обществена полза. Така те могат да променят към по-добро всекидневието на другите, които имат нужда от помощ и да направят своя квартал, град, училище и света около себе си по-хубаво и приятно за живеене място. Няма значение на колко години си, винаги може да станеш доброволец – няма твърде ранен или твърде късен момент.

Има разлика между доброволчество и благотворителност. Когато човек е благодетел или помага за благотворителна мисия, то той дарява или помага да се наберат средства, които след това се даряват на някого или на някоя кауза. По-често при благотворителността дарителят и този, който получава дарението, не се познават, нито се срещат на живо или прекарват време заедно. Доброволецът е човек, който помага с уменията и времето си и това обикновено означава, че общува директно с хората и каузата, на които е решил да помогне.

Доброволството може да обхване разнообразни сфери от живота - училището, спорта, обществените дейности, изкуството и музиката, да помогне на природата и да подкрепи отделни хора или по-големи групи, които имат нужда от това.

Без да се замисляме, участвайки в доброволчески каузи, ние често всъщност защитаваме основни човешки права. Помагайки с готвенето в социална кухня, ние помагаме за справяне с бедността. Почиствайки местната гора от отпадъци, допринасяме за това да имаме достъп до чиста природа и добър въздух. Включвайки се като доброволци в музикален или кино фестивал, улесняваме масовия достъп до култура. Пазарувайки за самотни възрастни хора и прекарвайки време с тях, ние допринасяме за тяхното право на достоен живот.

Инструкция към учениците за работа с листовката: (Прил. 3)

Отбележи на кои човешки права отговаря инициативата, представена долу. Възможно е да има повече от един отговор.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: Нужди и желания (20 карти с илюстрации)

1. Чист въздух	8. Чиста вода	15. Карта за любимия спорт
2. Смартфон	9. Собствена стая	16. Питателна храна
3. Закони	10. Свобода на мнение	17. Семейство
4. Колело	11. Нови дрехи	18. Защита от тормоз и изтезания
5. Образование	12. Телевизор	19. Тик-ток
6. Ваканция на морето	13. Защита от дискриминация	20. Бърз интернет
7. Качествено здравеопазване	14. Къпкейк	

Приложение 2: Всеобща декларация за правата на човека

(отделен файл)

Приложение 3: Снимки с информация за доброволчески инициативи и права

Отбележи на кои човешки права отговаря инициативата, представена долу. Възможно е да има повече от един отговор.

1. Зарадвай с хранителни продукти и добра дума самотни възрастни хора

Инициатива на Доброволчески клуб "Усмивка", гр. Вълчи дол

В последните дни на февруари 14 герои от клуба в СУ "Васил Левски" посетиха самотноживеещи възрастни хора във Вълчи дол. Всъщност всичко започва три месеца по-рано: "През месец декември участвахме в кампания за събиране на средства за самотните хора от града и три села в общината. Идеята ни беше да изненадаме самотните хора в навечерието на коледните празници. И го направихме. Поднесохме им продукти за кори за баница с късмети, сладкиши и плодове. И не само това. В допълнение им украсихме стаите с гирлянди и топки. През февруари им изработихме мартеници и занесохме повече и разнообразни хранителни продукти - пакетирани, консервирани, плодове и сладкиши." Любимият им момент? "Срещите със самотните хора - много трогателни, с всякакви емоции, от усмивки до сълзи от радост. Това не може да се разказва, трябва да се изживее."

Целеви отговори:

- **Права на възрастните хора** (Член 25 от Харта на основните права на Европейския съюз)

“Съюзът признава и зачита правото на възрастните хора да водят достоен и независим живот и да участват в социалния и културния живот.”

- **Право на жизнен стандарт** (Член 25, т. 1 от Всеобща декларация за правата на човека)

“Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини.”

- още: право на достойни условия на живот, борба с бедността

2. Организирай ден с игри, достъпни за съученици със специални образователни потребности или с двигателни затруднения

Инициатива на доброволчески клуб „Бели ангели“, гр. Ямбол

Доброволчески клуб „Бели ангели“ към Професионална гимназия по лека промишленост, екология и химични технологии в Ямбол подариха усмивки на своите съученици със специални образователни потребности, като организираха игри, в които всички могат да участват, и раздадоха малки свитъчета с позитивни послания на всеки от тях.

Целеви отговори:

- **Недискриминация** (Член 21, т. 1 от Харта на основните права на Европейския съюз)

“Забранена е всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.”

- **Интеграция на хората с увреждания** (Член 26 от ХОПЕС)

“Съюзът признава и зачита правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на общността.”

3. Готви в кухнята за бедни хора в кв. Дружба 2

Инициатива на братството към църквата „Св. Пророк Илия“, гр. София, с участието на клуб “Подкрепа” (Пирдоп)

На снимката са Сашо и Крис от доброволческият клуб в Професионална гимназия по туризъм и хранителни технологии „Никола Димов” - гр. Пирдоп, годината е 2015. Всяка неделя, в която имат време, двамата хващат влака в 05:47 ч. и още преди осем запасват престилките на доброволци в кухнята за бедни към църквата „Св. Пророк Илия” в София. Около 80-литровите казани за супа имат желание да помагат почти всички от клуб „Подкрепа”, така че се редуват кои двама или трима да пътуват всяка седмица. Сашо казва, че на тях специално не им прави голямо впечатление дали трябва да обелят един чувал картофи повече или по-малко, защото са си свикнали от стажовете покрай училище. Не се впечатлява много и колко са му измръзнали пръстите. Впечатляват го само лицата на децата, които стоят встрани от опашката.

Повече за инициативата: От януари 2000 г. в двора на църквата "Св. пророк Илия" в столичния квартал Дружба-2 веднъж седмично се хранят хора в нужда от цяла София, които достигат до 400 души на ден. Социалната кухня работи всяка събота между 8:30 и 14:00 ч. и се поддържа изцяло от доброволци, които запретват ръкави, за да: помагат в готвенето - миене, белене, рязане; разсипват и раздават храната; почистват съдовете и помещението.

Целеви отговори:

- **Право на жизнен стандарт** (Член 25, т. 1 от Всеобща декларация за правата на човека)

“Всеки човек има право на жизнено равнище, включително прехрана, облекло, жилище, медицинско обслужване и необходимите социални грижи, което е необходимо за поддържане на неговото и на семейството му здраве и благосъстояние. Той има право на осигуряване в случай на безработица, болест, инвалидност, овдовяване, старост или други случаи на лишаване от средства за съществуване по независещи от него причини.”

- също възможни отговори: право на достойни условия на живот, борба с бедността

4. Научи възрастни хора да се справят с нови технологии

Инициатива на дружество “Знание”

Млади доброволци учат възрастни хора на нови технологии. Дружество "Знание" набира доброволци за инициативата "Дари час", в която младежи обучават възрастни в продължение на час и половина веднъж седмично да работят с технологии.

В предните издания на инициативата, с помощта на доброволци, над 500 възрастни се научиха да чатят в скайп, да правят снимки във фейсбук и да пращат мейли.

Целеви отговори:

- **Права на възрастните хора** (Член 25 от Харта на основните права на Европейския съюз)

“Съюзът признава и зачита правото на възрастните хора да водят достоен и независим живот и да участват в социалния и културния живот.”

- **Право на участие в живота на обществото; Право на ползване от научните достижения на обществото** (Член 27 от ВДПЧ)

“Всеки човек има право свободно да участва в културния живот на обществото, да се наслаждава на изкуствата, да участва в научния напредък и да се ползва от неговите достижения.”

- **Зачитане на личния и семейния живот** (Член 7 от ХОПЕС)

“Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговите съобщения.” (Доколкото уменията за работа с компютър, таблет, интернет са необходими за общуване с деца и внуци, които често живеят в друг град или дори държава.)

- **Право на информация**

Член 11 от ХОПЕС: “Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на публичните власти и независимо от границите.”

Член 19 от ВДПЧ: “Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му; тази свобода включва правото безпрепятствено да се придържа към своите убеждения, както и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи чрез всички средства и без оглед на държавните граници.”

Инструкция: Отбележи на кои човешки права отговаря инициативата. Възможно е да има повече от един отговор.

Има ли право, на което не съответства нито една инициатива? Предложи идея за инициатива, свързана с това право.

АЛТЕРНАТИВЕН ВАРИАНТ НА ДЕЙНОСТ 1

По ваша преценка, можете да замените груповото упражнение от Дейност 1 с предложения Вариант 2:

Дейност 1

Вариант 2	Цвете на правата
Продължителност	15 минути
Материали	Бели листа, цветни маркери/химикали
Стъпки	<ol style="list-style-type: none">1. Обяснете на учениците, че за да се чувстваме пълноценни човешки същества, всички ние се нуждаем от това определен набор от наши нужди да бъдат задоволени. За да оцеляваме, се нуждаем от храна, вода, въздух, сън. Нуждаем се също така и от добро здраве и финансова стабилност, както и от любовта на семейството и приятелите ни. А за да имаме самочувствие и да можем да развиваме талантите и потенциала си, имаме нужда от свобода да се изразяваме, да творим, както и да бъдем ценени и уважавани. (2 минути)2. Представете заданието: Всеки от учениците да нарисова едно цвете, което представлява нуждите му като човешко същество. Всяко цвете трябва да има осем листенца, чийто размер варира по важност според предпочитанията на всеки един:<ul style="list-style-type: none">- основни нужди (храна, вода, сън)- финансова сигурност- семейство- закони и ред- пътуване- образование- дом- свободно изразяване на мнение <p>Нарисувайте един пример на дъската/флипчарта, но подчертайте, че това е само пример и цветето на всеки може да изглежда различно. Раздайте хартия и цветни маркери, химикали и помолете всеки участник да нарисова своето собствено цвете. Обяснете, че няма правилни или грешни отговори – всяко цвете е уникално. Учениците имат избор какво да напишат в средата. (3 минути)</p> <ol style="list-style-type: none">3. Дайте на учениците по 5 минути да създадат своите цветя4. Поканете трима доброволци да представят своите цветя пред класа. Проведете с тях и останалите ученици кратка дискусия за това дали са изпитали трудност при създаването на своите цветя. Питайте ги има ли и други нужди, които не са представени от венчелистчетата? Попитайте ги какво биха написали в центъра.